

**ԾԱԽՍԵՐԻ ԵՎ ԻՆՔՆԱՐԺԵՔԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ  
ԱՌԱՆՁՆԱՋԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ**

Ծախսերի հաշվառումը ինչպես յուրաքանչյուր ոլորտում, այնպես էլ գինեգործության ոլորտում կառավարման առաջնահերթ նպատակն է, որն ուղղված է կալկուլյացիայի կատարելագործմանը և յուրաքանչյուր արտադրատեսակի գծով ծախսումների ու ծախսերի վերահսկողությանը: Ծախսերի հաշվարկման ողջ գործընթացը հիմք է հանդիսանում արժեքի որոշման համար և այն ներկայացնում է կանոնների ու սկզբունքների մի ամբողջություն, որի հիման վրա հաշվարկվում է ինքնարժեքը<sup>1</sup>:

Ծախսն ըստ «Հաշվապահական հաշվառման մասին» ՀՀ օրենքի հաշվետու ժամանակաշրջանում տնտեսական օգուտների նվազումն է, որը տեղի է ունենում ակտիվների արտահոսքի, դրանց նվազման, պարտավորությունների առաջացման կամ աճի ձևով, որն էլ հանգեցնում է սեփական կապիտալի իջեցման, բացառությամբ մասնակիցների միջև սեփական կապիտալի բաշխման հետևանքով դրա իջեցման դեպքի: Ծախսերի ճշգրիտ դասակարգումը հիմք է հանդիսանում ինքնարժեքի հաշվարման համար<sup>2</sup>: Ծախսերը և ծախսումները դասակարգվում են որպես հիմնական և վերադիր, արտադրական և ոչ արտադրական, վերադարձվող և չվերադարձվող, պլանավորված և չպլանավորված, արտադրական և կոմերցիոն, ընթացիկ և միանվագ, միատարր և բազմատարր, այլընտրանքային և տարբերակված, վերահսկելի և անվերահսկելի և այլն<sup>3</sup>: Ըստ արտադրության ծավալից ունեցած կախվածության ծախսումները լինում են փոփոխուն, հաստատուն, կիսափոփոխուն և այլն<sup>4</sup>:

Արտադրանքի ինքնարժեքն իրենից ներկայացնում է արտադրության ընթացքում օգտագործված ապրանքների, հումքի, նյութի, էներգիայի, հիմնական միջոցների, աշխատանքային ռեսուրսների, աշխատանքների և ծառայությունների արժեքը, ինչպես նաև մնացած բոլոր ծախսումները, որոնք կապված են արտադրության և իրացման հետ:

Ինքնարժեքի մեջ ներառվելու տեսանկյունից ծախսերը լինում են ուղղակի և անուղղակի: Հաշվապահական հաշվառման մեջ օգտագործվում են ծախսերի հաշվառման և ինքնարժեքի որոշման հետևյալ տեսակները<sup>5</sup>.

- պատվերային,
- սովորական,
- նորմատիվներով կարգավորվող (standard cost),
- ուղղակի ծախսեր (direct costing):

Ըստ կառավարման տեսանկյունից ինքնարժեքի որոշման համար կիրառվում են հետևյալ մեթոդները.

- պատասխանատու կենտրոնների մեթոդը,
- ABM մեթոդը (always better control):

Գինեգործության ոլորտում արտադրանքի իրացման ծախսերը և արտադրության ծախսումները ծագում են արտադրամասերում, տեղամասերում տեխնոլոգիական որոշակի փուլերում, ուստի վերջիններիս հաշվառումը դրանք խմբավորում են ըստ ծագման և վերահսկողության կենտրոնների: Իսկ երկրորդ տարբերակի դեպքում որոշվում է յուրաքանչյուր փուլի համար նյութի նկատմամբ պահանջարկը, և հաշվարկվում են դրանցից տեսակարար կշիռները:

<sup>1</sup> Աղբյուրը՝ Cost and management accounting modul 1, paper, Study material, The Institute of Company Secretaries of India, 2013y., p.2.

<sup>2</sup> Աղբյուրը՝ Н.В. Пошерстник, М.С.Мейксин “Самоучитель по бухгалтерскому учету” Издание седьмое, переработанное и дополненное по состоянию на 1 октября 2002 года Москва - Санкт-Петербург«2003г. стр. 84

<sup>3</sup> Աղբյուրը՝ Cost and management accounting modul 1, paper, Study material, The Institute of Company Secretaries of India, 2013y., p.7.

<sup>4</sup> Աղբյուրը՝ «Հաշվապահական հաշվառման պարզեցված ուղեցույց փոքր և միջին ձեռնարկատիրության սուբյեկտների համար», Գիրք 1, Երևան, 2006թ., էջ 105:

<sup>5</sup> Աղբյուրը՝ Ю.Ю. Кончинев, Аудит организаций пазлищчных видов деятельности, Питер, Москва, Санкт Петербург, 2010, стр 9-10.

Վերոնշյալները պարզաբանելու նպատակով ներկայացվել է «Պռոշյանի կոնյակի գործարան» ՍՊԸ-ի 2014 թվականի գինու արտադրատեսակների համար ինքնարժեքի տեսակները (տե՛ս աղյուսակ 1-ը):

Աղյուսակ 1

**«Պռոշյանի կոնյակի գործարան» ՍՊԸ-ի 2014 թ. ինքնարժեքի տեսակները (հազ դրամ)**

| Ծախսումները              | Տեխնոլոգիական ինքնարժեք | Լրիվ ծախսումներով ինքնարժեք | Մասնակի ինքնարժեք  | Փոփոխուն ինքնարժեք |
|--------------------------|-------------------------|-----------------------------|--------------------|--------------------|
| Տեխնոլոգիական ծախսումներ | <b>867 180.0</b>        | 867 180.0                   |                    |                    |
| Ինքնարժեք                | 867 180.0               |                             |                    |                    |
| Ուղղակի այլ ծախսումներ   | 563 667.2               | 563 667.2                   |                    |                    |
| Ընդամենը ուղղակի ծախսեր  |                         | 1 430 847.2                 |                    |                    |
| Անուղղակի ծախսումներ     | 81 109.6                | 81 109.6                    |                    |                    |
| Ինքնարժեք                |                         | <b>1 511 956.8</b>          |                    |                    |
| Փոփոխուն ծախսումներ      |                         |                             | 1 438 958.0        | 1 438 958.0        |
| Հաստատուն ծախսումներ     |                         |                             | 72 999.0           | 72 999.0           |
| Ինքնարժեք                |                         |                             | <b>1 438 958.0</b> |                    |
| Իրացման փոփոխուն ծախսեր  |                         |                             |                    | 274 539.8          |
| Իրացման հաստատուն ծախսեր |                         |                             |                    | 5 032.3            |
| Ընդամենը իրացման ծախսեր  | 279 572.1               | 279 572.1                   | 279 572.1          | 279 572.1          |
| Ինքնարժեք                |                         |                             |                    | <b>1 713 497.7</b> |
| Վարչական ծախսեր          | 198 462.4               | 198 462.4                   | 198 462.4          | 198 462.4          |
| <b>Լրիվ ինքնարժեք</b>    | <b>1 989 991.5</b>      | <b>1 989 991.5</b>          | <b>1 989 991.5</b> | <b>1 989 991.5</b> |

Գինեգործական կազմակերպություններում ինքնարժեքի հաշվարկի ժամանակ կարելի է առանձնացնել հինգ մակարդակ, որի ժամանակ առաջնային ծախսումներով ձևավորված ինքնարժեքը տեխնոլոգիական ինքնարժեքն է, որին հետագայում ավելանալով ծախսումների և ծախսերի մյուս գումարները, ձևավորվում է լրիվ ինքնարժեքը: Տվյալ պարագայում տեխնոլոգիական ինքնարժեքը 2014 թվականի համար կազմել է 867 180.0 հազ դրամ, մասնակի ինքնարժեքը՝ 1 438 958.0 հազ դրամ (867 180.0+563 667.2+81 110.8), արտադրական ինքնարժեքը՝ 1 511 956.8 հազ դրամ (867 180.0+563 667.2+81 109.6), իսկ փոփոխուն ինքնարժեքը՝ 1 713 497.7 հազ դրամ (1 438 958.0+274 539.8): Այսպիսով, տեխնոլոգիական ինքնարժեքը ներառում է միայն տեխնոլոգիապես անհրաժեշտ ծախսումները, իսկ ուղղակի այլ ծախսումները տեխնոլոգիական գործընթացի մեջ չեն ներառվում: Մասնակի և արտադրական ինքնարժեքի մեջ կենտրոնականը տեխնոլոգիական ինքնարժեքն է, բացի որից առաջինի մեջ ներառվում են տեխնոլոգիական փոփոխուն ծախսերը, ուղղակի փոփոխուն ծախսումները, իսկ արտադրական ինքնարժեքի դեպքում ներառվում են ուղղակի այլ ծախսումները և անուղղակի ծախսումները: Փոփոխուն ինքնարժեքի ձևավորման ժամանակ ներառվում են տեխնոլոգիական և փոփոխուն ծախսումները, իսկ լրիվ ինքնարժեքը ներառում է բոլոր տեսակի ծախսերը և ծախսումները:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ուսումնասիրվող ընկերությունում, իր ուրույն դերն ունի գինեգործությունը, ուստի այս ոլորտի ինքնարժեքի ձևավորման կարևորագույն առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ արտադրանքի պատրաստի դառնալու համար այն պետք է տարիներով պահվի համապատասխան տարաներում հասունացման նպատակով: Ստացվում է, որ մինչև հասունացումը դեռ ոչ լիովին պատրաստ արտադրանքը նախորդ բոլոր ժամանակաշրջանների համար դիտարկվում է որպես անավարտ արտադրանք:

Քանի որ գինեգործության ոլորտում արտադրությունը իրականացվում է փուլերով, որոնցից յուրաքանչյուրի վերջնական արդյունքը լինում է կիսապատրաստուկը, ըստ այդմ էլ ինքնարժեքը ձևավորվում է բազմաստիճան համակարգով: Այդ դեպքում հարկ է լինում կատարել կիսապատրաստուկի ըստ յուրաքանչյուր փուլի քանակի ու ծախսումների հաշվառում<sup>1</sup>:

<sup>1</sup> Աղբյուրը՝ И.Гулина Л.Х. Икандрова “Бухгалтерский управленческий учет” Москва 2007 стр. 49.

**«Պռոշյանի կոնյակի գործարան» ՍՊԸ-ի 2014 թ. գինու արտադրական ինքնարժեքն  
ըստ արտադրական փուլերի (հազ դրամ)**

| Ցուցանիշները                   | Ուղղակի ծախսումներ | Անուղղակի ծախսումներ | Ընդամենը           |
|--------------------------------|--------------------|----------------------|--------------------|
| <b>Արտադրական ինքնարժեք</b>    | <b>1 430 847.2</b> | <b>81 109.6</b>      | <b>1 511 956.8</b> |
| <b>Գինենյութի ստացման փուլ</b> | <b>572 338.7</b>   | <b>32 444.0</b>      | <b>604 782.7</b>   |
| Նյութական ծախսումներ           | 479 680.3          | -                    | 479 680.3          |
| Աշխատավարձ                     | 51 200.0           | 29 840.0             | 81 040.0           |
| Սոց. վճար                      | 4950.0             | 3100.0               | 8 050.0            |
| Մաշվածություն                  |                    | 8 250.0              | 8 250.0            |
| Նորոգման ծախսումներ            | 15550.0            | 6020.0               | 27 862.4           |
| <b>Հնեցման և կուպածի փուլ</b>  | <b>214 627.1</b>   | <b>12 166.4</b>      | <b>226 793.5</b>   |
| Աշխատավարձ                     | 50 500.0           | 31 500.0             | 82 000.0           |
| Սոց. վճար                      | 5 100.0            | 3 150.0              | 8 250.0            |
| Մաշվածություն                  |                    | 6 700.0              | 6 700.0            |
| Նորոգման ծախսումներ            | 101 000.0          | 28 813.5             | 129 813.5          |
| <b>Շշալցման փուլ</b>           | <b>643 881.2</b>   | <b>36 499.4</b>      | <b>680 380.6</b>   |
| Նյութական ծախսումներ           | 195 095.0          | -                    | 195 095.0          |
| Աշխատավարձ                     | 32 000.0           | 20 000.0             | 54 000.0           |
| Սոց. վճար                      | 1800.0             | 1200.0               | 3 000.0            |
| Մաշվածություն                  | -                  | 28 500.0             | 28 500.0           |
| Այլ ծախսումներ                 | 352 585.6          | -                    | 352 585.6          |
| Նորոգման ծախսումներ            | -                  | 47 200.0             | 47 200.0           |

Ինչպես երևում է աղյուսակ 2-ի տվյալներից, գինու արտադրական ինքնարժեքի 5.36%-ը կազմում են անուղղակի ծախսումները, իսկ 94.64%-ը՝ ուղղակի ծախսումները: Խաղողի վերամշակման և գինենյութի ստացման փուլի ընթացքում ձևավորվում է ինքնարժեքի մոտ 40%-ը, հնեցման և կուպածի փուլում՝ 14.9% -ը, իսկ շշալցման փուլը ապահովում է ինքնարժեքի 45.1%-ը:

Ոլորտի առանձնահատկությունը ենթադրում է ինքնարժեքի ձևավորման համար նյութական ծախսումների առանձնացում, իսկ քանի որ գինեգործական արտադրանքի արտադրությունը փուլային է, հետևաբար՝ ինքնարժեքը հաշվարկվում է յուրաքանչյուր փուլում յուրովի: Այս մեթոդի դեպքում հումքի վերամշակումից մինչև վերջնական արտադրանքի թողարկումը իրականացված արտադրական ծախսումները կազմում են ամբողջական ինքնարժեքը, իսկ յուրաքանչյուր արտադրամասում ձևավորվում է կիսապատրաստուկի ինքնարժեքը:

Գինեգործության ոլորտի ինքնարժեքի ուսումնասիրման բնագավառում կարևորվում է տեխնոլոգիական ինքնարժեքի ուսումնասիրությունը, որը ձևավորվում է գինենյութի ստացման ու մշակման, հնեցման ու կուպածի փուլերում: Ուսումնասիրվող կազմակերպության գինու արտադրատեսակների գծով ըստ տնտեսական տարրերի տեխնոլոգիական ինքնարժեքը ներկայացվել է աղյուսակ 3-ում:

**«Պռոշյանի կոնյակի գործարան» ՍՊԸ-ի 2014 թ. գինու տեխնոլոգիական ինքնարժեքն  
ըստ տնտեսական տարրերի (հազ դրամ)**

| Արտադրատեսակներ             | Նյութական ծախսումներ | Աշխատավարձ      | Սոց. վճար      | Այլ տեխ. ծախսումներ | Տեխ. ինքնարժեք   |
|-----------------------------|----------------------|-----------------|----------------|---------------------|------------------|
| Հայկական գինիների հավաքածու | 70740.0              | 19587.0         | 2880.0         | 38560.0             | 131767.0         |
| Նռան (18 տեսակ)             | 211420.0             | 58752.0         | 3620.0         | 115500              | 389292.0         |
| Ասպետի հավաքածու            | 82180.0              | 22850.0         | 2050.0         | 44800               | 151880.0         |
| Կագոր                       | 11740.0              | 3264.5          | 200.0          | 6378.0              | 21582.5          |
| Մապերավի                    | 12400.0              | 3320.5          | 180.0          | 6410.0              | 22310.5          |
| Այլ տեսակներ                | 80500.0              | 22806.0         | 3670.0         | 43372.0             | 150348.0         |
| <b>Ընդամենը</b>             | <b>468980.0</b>      | <b>130580.0</b> | <b>12500.0</b> | <b>255120.0</b>     | <b>867 180.0</b> |

Ինչպես երևում է աղյուսակ 3-ից, ընդհանուր տեխնոլոգիական ինքնարժեքի 54%-ը կազմում են նյութական ծախսերը, աշխատավարձի և սոցիալական վճարների տեսակարար կշիռը կազմում է 16.5%, իսկ այլ ծախսումները՝ 29.5%:

Ուղղակի նյութական ծախսումներն ու ուղղակի աշխատանքային ծախսումները հանդիսանում են փոփոխուն ծախսումներ, հետևաբար փոփոխուն ինքնարժեքի ձևավորումը այս փուլում առանձնապես չի տարբերվում արտադրական ինքնարժեքից՝ բացառությամբ հաստատուն ծախսումների չներառման պարագայի: Գինու փոփոխուն ինքնարժեքը ներկայացվել է հետևյալ աղյուսակում:

Աղյուսակ 4

«Ոռոշանի կոնյակի գործարան» ՍՊԸ-ի 2014 թ. գինու փոփոխուն ինքնարժեքն ըստ փուլերի ( հազ դրամ)

| Ցուցանիշներ                      | Փոփոխուն ծախսումներ | Փոփոխուն ծախսեր | Ընդամենը           |
|----------------------------------|---------------------|-----------------|--------------------|
| <b>Փոփոխուն ինքնարժեք</b>        | <b>1287517.7</b>    | <b>425980.0</b> | <b>1 713 497.7</b> |
| <b>Գինենյութի ստացման փուլ</b>   | <b>504706.5</b>     |                 | <b>504706.5</b>    |
| Նյութական ծախսումներ             | 416200.0            |                 | 416200.0           |
| Աշխատավարձ                       | 26500.0             |                 | 26500.0            |
| Սոց. վճար                        | 1800.0              |                 | 1800.0             |
| Սպասարկման և նորոգման ծախսումներ | 39850.0             |                 | 39850.0            |
| Այլ ծախսումներ                   | 20356.5             |                 | 20356.5            |
| <b>Հնեցման և կուպածի փուլ</b>    | <b>204400.0</b>     |                 | <b>204400.0</b>    |
| Աշխատավարձ                       | 25800.0             |                 | 25800.0            |
| Սոց. վճար                        | 1650.0              |                 | 1650.0             |
| Սպասարկման և նորոգման ծախսումներ | 107950.0            |                 | 107950.0           |
| Այլ ծախսումներ                   | 69000.0             |                 | 69000.0            |
| <b>Շշալցման փուլ</b>             | <b>578411.2</b>     |                 | <b>578411.2</b>    |
| Նյութական ծախսումներ             | 296500.6            |                 | 296500.6           |
| Աշխատավարձ                       | 10500.0             |                 | 10500.0            |
| Սոց. վճար                        | 1000.0              |                 | 1000.0             |
| Սպասարկման և նորոգման ծախսումներ | 101200.0            |                 | 101200.0           |
| Այլ ծախսումներ                   | 169210.6            |                 | 169210.6           |
| <b>Իրացման փուլ</b>              |                     | <b>425980.0</b> | <b>425980.0</b>    |
| Նյութական ծախսեր                 |                     | <b>425980.0</b> | <b>425980.0</b>    |

Այսպիսով, գինու ոլորտում ծախսերի և ինքնարժեքի հաշվառումն ունի որոշակի առանձնահատկություններ, որոնք պայմանավորված են ոլորտի յուրահատկություններով, մասնավորապես՝

1. Մշտապես առկա է անավարտ արտադրանքի մնացորդ:
2. ՀՀ-ում խաղողի սեզոնային բերքահավաքից սկսած մինչև գինենյութի ստացումը ավարտվում է դեկտեմբերի սկզբին, և ֆինանսական հաշվետվությունները կազմելիս անավարտ հոդվածը ներառում է նաև տվյալ տարվա մնացած արտադրանքը:
3. Տվյալ տարում հաշվետու ժամանակաշրջանի ծախսումներին գումարվում է նախորդ տարիների անավարտ արտադրանքի ինքնարժեքը և հանվում է այն արտադրատեսակների ինքնարժեքը, որոնց հասունացման ժամկետը ավարտվում է տվյալ տարում:
4. Անավարտ արտադրանքը գտնվում է կոնկրետ արտադրամասում՝ հասունացման և կուպածի արտադրամասն անալիտիկ հաշվառման ենթարկելիս, ստացվում է, որ անավարտ արտադրանքի մնացորդները հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում պետք է դուրս գրվեն հաշվեկշռային հաշվին, իսկ հաշվետու ժամանակաշրջանի սկզբում պետք է փոխանցվեն 811 արտադրամասի հաշվին այլ գումարով, քանի որ որպես պատրաստի արտադրանք կարող է բոլորովին այլ խմբաքանակ ուղղվել շշալցման:

5. Հիմնական արտադրության հաշիվը ձևավորվում է անավարտ արտադրանքի սկզբնական մնացորդով, այնուհետև հաշվետու ժամանակաշրջանի ծախսումներով, որոնք կարող են և ամբողջությամբ վերագրվել անավարտ արտադրանքին, իսկ անավարտ արտադրանքի այն մասը, որը տեխնոլոգիայես համարվում է արդեն հասունացած, որպես պատրաստի արտադրանք, պետք է անցնի շաղցման արտադրամաս: Դրանցից են՝
  - Կատարված ուսումնասիրությունների արդյունքում հանգել ենք որոշակի առաջարկությունների՝
1. Անհրաժեշտ է կատարել կիսապատրաստուկի քանակի ու ծախսումների հաշվառում՝ ըստ յուրաքանչյուր փուլի և ըստ յուրաքանչյուր արտադրատեսակի: Փուլային մեթոդի դեպքում արտադրական ծախսումները սկսած հումքի վերամշակումից մինչև վերջնական արտադրանքի թողարկումը, անհրաժեշտ է հաշվարկել յուրաքանչյուր արտադրամասում՝ ներառելով այն կիսապատրաստուկի ինքնարժեքը, որը ստացվել է նախորդ արտադրամասում:
2. Արտադրական ինքնարժեքը, բացի ուղղակի արտադրական ծախսումներից, ներառում է նաև անուղղակի արտադրական ծախսումները, որոնք բաշխվում են արտադրատեսակի վրա՝ բաշխման որոշակի բազայով, ուստի առաջարկվում է ինքնարժեքին վերագրելու փոխարեն այս ծախսերը վերագրել իրենց կատարման ժամանակաշրջանին համահունչ ֆինանսական արդյունքներին:
3. Արտադրատեսակի տարայի արժեքին, փաթեթավորմանը ուղղվող ուղղակի ծախսերը, որոնք հանդիսանում են իրացման փոփոխուն ծախսեր, առաջարկվում է ուղղակիորեն վերագրել տվյալ արտադրատեսակին և ուղղակիորեն ներառել այդ արտադրատեսակի ինքնարժեքում:
4. Կազմակերպությունում կիրառվող ոչ կիսապատրաստուկային մեթոդը ձեռնտու չէ, քանի որ անհրաժեշտ է կատարել անավարտ արտադրանքի գույքագրում բոլոր արտադրամասերում, արդյունքում հնարավոր չի լինում որոշել մի արտադրամասից մյուսին անցնող կիսապատրաստուկի ինքնարժեքը: Այս առումով առաջարկվում է կիրառել կիսապատրաստուկային տարբերակը, որի դեպքում կիսապատրաստուկի ինքնարժեքը և դրա կալկուլյացիան որոշվում է արտադրամասից արտադրամաս փոխանցելիս: Այս առումով առաջարկվում է ներմուծել սեփական արտադրության կիսապատրաստուկների ենթահաշիվների համակարգը:

# ԾԱԽՍԵՐԻ ԵՎ ԻՆՔՆԱՐԺԵՔԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱԳԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳԻՆԵԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

## ՔՆԱՐԻԿ ԳՐԱԳԱՏԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

*ՀՊՏՀ կառավարչական հաշվառման և աուդիտի ամբիոնի ասպիրանտ*

### Համառոտագիր

Հոդվածում գինեգործության ոլորտում ծախսերի և ինքնարժեքի ձևավորման առանձնահատկությունների ուսումնասիրման նպատակով կատարվել է ծախսերի և ծախսումների, ինքնարժեքի ձևավորման փուլային եղանակի և ըստ տնտեսական տարրերի ուսումնասիրություն: Գինեգործության ոլորտում գործող ընկերությունների առջև դրված խնդիրները այս առումով կարելի է բաժանել 2 խմբի՝ ծախսերի կալկուլյացիայի կատարելագործում և հաշվառման և վերահսկողության մեթոդաբանության կատարելագործում:

Քանի որ գինեգործական արտադրանքի արտադրությունը փուլային է, հետևաբար՝ ինքնարժեքը հաշվարկվում է յուրաքանչյուր փուլում յուրովի: Բոլոր փուլերի արտադրական ծախսումների և տվյալ փուլում ստացված կիսապատրաստուկի քանակի հարաբերության հանրագումարով ձևավորվում է պատրաստի արտադրանքի ինքնարժեքի կալկուլյացիան, իսկ գինեգործության դեպքում՝ անավարտ արտադրանքի ինքնարժեքը, որով հետագայում ձևավորվում է պատրաստի արտադրանքի միավորի ինքնարժեքը:

**Բանալի բառեր.** *հաստատուն և փոփոխուն ծախսումներ, ուղղակի և անուղղակի ծախսումներ, իրացման ծախսեր, տեխնոլոգիական և մասնակի ինքնարժեք, փոփոխուն և լրիվ ինքնարժեք:*

## ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЗАТРАТ И СЕБЕСТОИМОСТИ В СФЕРЕ ВИНОДЕЛИЯ

### КНАРИК ГРАГАТОВНА ХАЧАТРЯН

*аспирант кафедры управленческого учета и аудита Армянского государственного экономического университета*

### Аннотация

В статье целях исследования особенностей формирования затрат и себестоимости в сфере виноделия проведено исследование расходов и затрат, формирования себестоимости поэтапным способом и по экономическим элементам. В сфере виноделия задачи, поставленные перед действующими компаниями, с этой точки зрения можно разделить на две группы: совершенствование калькуляции расходов и совершенствование методологии учета и контроля. Поскольку производство продукции виноделия является поэтапным, то себестоимость на каждом этапе производства рассчитывается особо.

Отношением суммы производственных затрат всех этапов производства к объему полуфабрикатов, полученных на данном этапе технологического процесса, исчисляется себестоимость готовой продукции, а в случае с виноделием – себестоимость незавершенной продукции, которой в дальнейшем формируется себестоимость единицы готовой продукции

**Ключевые слова:** *постоянные и переменные затраты, прямые и косвенные затраты, расходы по реализации, технологическая и частичная себестоимость, переменная и общая себестоимость.*

## THE PECULIARITIES OF PRIME COSTS AND EXPENSES IN THE WINEMAKING

### KNARIK HRAHAT KHACHATRYAN

*Ph.D. Student, Chair of Managerial Accounting and Auditing  
Armenian State University of Economics*

### Abstract

To study the expenses and features of the prime cost in the winemaking, an analysis of the costs and expenses, was carried out in accordance with the stages method with respect to the investigation of the economic elements. In this regard, in the sphere of winemaking, the tasks for the existing companies are divided into the following two groups; improvement of cost calculation and development of the methodology of calculation and supervision. As the production of the wine-products is implemented on stage-by-stage basis, the prime cost in each stage is being calculated in consideration of the peculiarities of each stage. Calculation of the prime cost of the final product is determined through the ratio of the total costs in all the stages to the quantity of the unfinished products in a certain stage, while in case of wine-making the mentioned method determines the prime cost of the unfinished product. Based upon the prime cost of the unfinished product the prime cost of the unit of the final product is determined in the later stages.

**Keywords:** *Fixed and variable costs, direct and indirect costs, sales cost, technological and partial costs, variable and full costs.*